

biuletyn

GALERII HISTORII MIASTA

ISSN 2080-3737

Nr 1 (61), Wrzesień 2024

*Galeria Historii Miasta
w nowej siedzibie*

- Nowe wystawy stałe w GHM ● "Przystanek Muzeum" ● "VIII Piknik w kurorcie" ●
- Spacerzy z przewodnikiem po dawnym kurorcie ● Projekt "Pod skrzydłami Jastrzębia" ●
- Wystawa czasowa "Mój czesankowy świat" ● Sylwetki twórców: Stefania Lachowicz ●

**Miejski Ośrodek Kultury
Galeria Historii Miasta**
ul. 1 Maja 61
44-330 Jastrzębie-Zdrój
kom. 501 476 574
e-mail:
ghm@mok.jastrzebie.pl
www.mok.jastrzebie.pl

Wszystkie numery
biuletynu w wersji PDF
dostępne są
na stronie www.jastrzebie.pl

Redakcja:
Marcin Boratyn (red. naczelny)
Anna Lerch-Wójcik
Katarzyna Gardecka

Nakład: 1000 egzemplarzy

© Copyright by
Miejski Ośrodek Kultury
w Jastrzębie-Zdroju

*Kopowanie, przetwarzanie,
rozpowszechnianie treści zawartych
w „Biuletynie Galerii Historii Miasta”
w całości lub w części bez zgody
redakcji jest zabronione.*

Na okładce:
Budynek dawnego Sanatorium
Spółki Brackiej - obecna siedziba
Galerii Historii Miasta
Fot. Oskar Portka

ISSN 2080-3737

W numerze:

- 3 **MARCIN BORATYN**
Galeria Historii Miasta w nowej siedzibie
- 4 **MARCIN BORATYN**
Wystawa stała o historii jastrzębskiego kurortu
- 7 **ANNA LERCH-WÓJCIK**
Tradycja, kultura, tożsamość - stała wystawa etnograficzna
- 9 **MARCIN BORATYN**
Wystawa czasowa „Niezapomniane miejsca Jastrzębia-Zdroju”
- 11 **KATARZYNA GARDECKA**
„Mój czesankowy świat - wystawa prac Stefanii Lachowicz”
- 13 **MARCIN BORATYN**
Co pisały gazety o Jastrzębiu w czasach PRL?
- 15 **ANNA LERCH-WÓJCIK**
„Przystanek Muzeum” - nowa propozycja dla miłośników historii, kultury i tradycji
- 17 **KATARZYNA GARDECKA**
VIII Piknik w kurorcie - wyborna zabawa w Jastrzębiu-Zdroju
- 20 **MARCIN BORATYN**
Spacery z przewodnikiem po dawnym kurorcie
- 21 **ANNA LERCH-WÓJCIK**
Projekt „Społeczny pamiętnik Jastrzębia-Zdroju”
- 22 **ANNA LERCH-WÓJCIK**
Projekt „Pod skrzydłami Jastrzębia”
- 24 **KATARZYNA GARDECKA**
Sylwetki jastrzębskich twórców: Stefania Lachowicz

Galeria Historii Miasta w nowej siedzibie

Trzy lata temu miasto podjęło decyzję o przeniesieniu Galerii Historii Miasta z dotychczasowej siedziby przy ul. Witczaka 4 do obiektu przy ul. 1 Maja 61. Tym samym placówka opuściła Łazienki II, które zajmowała od 2010 r., a swoje miejsce znalazła na parterze innego zabytkowego obiektu – Sanatorium Spółki Brackiej.

Oficjalnie galeria rozpoczęła swoją działalność pod nowym adresem 28 marca 2023 r. Musiało jednak minąć trochę czasu, zanim przeprowadzono adaptację pomieszczeń. Zakres prac obejmował przygotowanie dwóch sal wystawowych umiejscowionych w lewym skrzydle budynku. Większe pomieszczenie przeznaczono na wystawy czasowe i organizację lekcji muzealnych, wykładów i spotkań. W mniejszej sali urządzono stałą wystawę o historii jastrzębskiego uzdrowiska. Obie ekspozycje otwarto dla publiczności 24 listopada 2023 r. W dalszej kolejności przeprowadzono remont jednej z sal w prawym skrzydle. Na początku lipca 2024 r. udostępniono tu drugą wystawę stałą, tym razem poświęconą etnografii naszej ziemi.

Aktualnie placówka przygotowuje się do modernizacji dwóch kolejnych sal. W jednej z nich zostanie zaprezentowana sztuka ludowa autorstwa lokalnych twórców, w drugiej – powstanie sala multimedialna, w której w nowoczesnej formie będzie można poznawać historię naszej ziemi. Dalsza rozbudowa oferty wystawowej uzależniona jest od wyprawki przedszkola specjalnego, które w oczekiwaniu na swoją nową siedzibę, zajmuje dwie kondygnacje obiektu.

Z uwagi na tę niestabilną sytuację w 2021 r. został zawieszony „Biuletyn Galerii Historii Miasta”. W ciągu 15 lat ukazało się 60 numerów jedyne w regionie kwartalnika historycznego. Przez ostatnie trzy lata wielu mieszkańców Jastrzębia-Zdroju stale dopytywało o biuletyn, co utwierdzało nas w przekonaniu, że periodyk jest potrzebny.

Obecnie, gdy galeria okrzepla w nowej siedzibie, możemy powrócić z naszym tytułem, by prezentować badania historyczne. Są one o tyle istotne, że nasza placówka jest jedynym w mieście ośrodkiem zajmującym się zawodowo fachową kwerendą archiwaliów, materiałów i innych źródeł, badaniem ich oraz publikowaniem swoich ustaleń. Ta mrówcza praca zaowocowała znaczącym pomnożeniem naszej wiedzy o wielu aspektach historii ziemi jastrzębskiej.

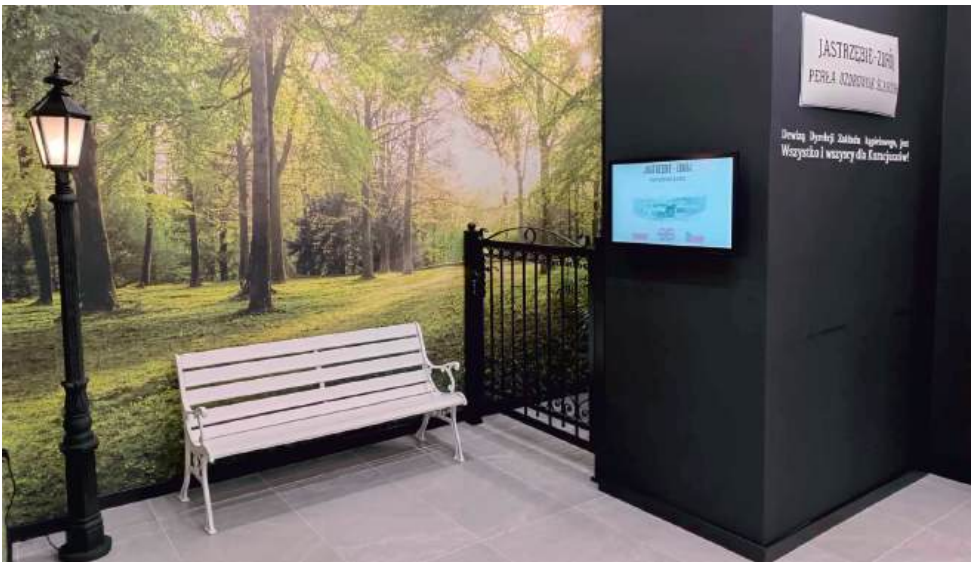
Pierwszy po przerwie numer został w całości poświęcony Galerii Historii Miasta: wystawom, imprezom, spotkaniom, publikacjom i projektom realizowanym przez nas w ostatnim roku działalności.

Wystawa stała o historii jastrzębskiego kurortu

24 listopada 2023 r. uroczyście otwarto wystawę poświęconą historii jastrzębskiego kurortu. O potrzebie stworzenia takiej ekspozycji mówiło się od dawna. Na przeszkodzie stały kłopoty lokalowe i niewystarczająca liczba obiektów muzealnych. W ostatnich latach pracownicy GHM dokładali starań, aby wzbogacić zbiory o oryginalne pamiątki z dawnego uzdrowiska. Nie jest to zadanie łatwe z uwagi na ich rzadkość, wysoką wartość rynkową oraz duże zainteresowanie ze strony prywatnych kolekcjonerów.

Tytuł wystawy

Zwiedzających wita emaliowany szyld z tytułem wystawy. Określenie „Jastrzębie-Zdrój - Perła Uzdrowisk Śląskich” było swoistym chwytem reklamowym chętnie stosowanym przez braci Mikołaja i Józefa Witczaków, posiadaczy kurortu w okresie II Rzeczypospolitej. Poniżej szyldu widnieje motto zaczerpnięte z przedwojennego folderu reklamującego jastrzębski kurort. Brzmi ono: „Dewizą Dyrekcji Zakładu kąpielowego, jest Wszystko i wszyscy dla Kuracjuszków!” i w lapidarny sposób streszcza podejście kierownictwa uzdrowiska do prowadzonego interesu. Warto bowiem pamiętać, że kurort od 1861 r. aż do czasu upaństwowienia po II wojnie światowej był stale w rękach prywatnych.

Fragment wystawy o historii jastrzębskiego uzdrowiska

Pamiętki

To, co zwykle przyciąga zwiedzających do muzeów, to oryginalne przedmioty, które niegdyś służyły ludziom, a dzięki różnym okolicznościom przetrwały do naszych czasów. Jak już wyżej wspomniano, artefaktów z dawnego kurortu zachowało się niewiele (wyjątek od tej reguły stanowią pocztówki i fotografie, których pokaźny zbiór udało się zgromadzić w GHM). Pamiętki zostały umieszczone w trzech gablotach. Po prawej od wejścia znajdują się dwie oszklone szafy. W pierwszej swoje miejsce znalazły różnego rodzaju pamiętki z uzdrowiska. Na górnej półce są to m.in.: wizerunki kurortu pod szkłem, a także wyjątkowa pocztówka ukazująca listonosza, z którego torby można wyciągnąć rozkładane miniaturki fotografii z różnymi obiektami zdrojowymi. W środkowej części zaprezentowano pamiętki wykonane z porcelany i szkła, m.in. ceramiczny bucik, na czubku którego znajduje się wizerunek Zakładu Marii, a także szklana butelka z widokiem pijalni wód. Na dolnej półce umieszczono butelki po jastrzębskiej solance oraz pamiętkowe, zdobione kieliszki.

Druga gabłota mieści w sobie elementy zastawy stołowej z różnych okresów historii uzdrowiska. Najstarszym eksponatem jest tutaj owalny talerz z hotelu „Königsdorff” pochodzący z drugiej połowy XIX w. Tuż obok znajduje się talerz z pensjonatu Związku Kas Chorych Województwa Śląskiego oraz talerzyk, kubek i dzbanek z okresu okupacji hitlerowskiej (obiekty te na spodach sygnowane są swastykami). Pamiętką po czasach II Rzeczypospolitej są widelce z Sanatorium Spółki Brackiej oraz Sanatorium ZUS. Dwie pozostałe półki zajmują talerze i kubki z okresu PRL, gdy Jastrzębie-Zdrój należało do przedsiębiorstwa „Uzdrowiska Polskie”. Zbiór ten uzupełnia waza z sanatorium podległego Funduszowi Wczasów Pracowniczych.

W trzeciej gablocie można zobaczyć publikacje o uzdrowisku. Są tu m.in. niezwykle rzadkie sprawozdania lekarzy pracujących w Bad Jastrzemb (Faupel, Weissenberg) oraz analiza źródła wody mineralnej autorstwa Gscheidlena, książeczki, broszury i foldery reklamujące kurort, a także dokumenty dotyczące leczenia sanatoryjnego.

Tuż obok znajduje się najcenniejszy eksponat Galerii Historii Miasta. Jest nim wanna uzdrowiskowa z 1862 r. wykonana ze śląskiego marmuru na zlecenie hr. Feliksa von Koenigsdorff, która przez wiele lat służyła kuracjuszom w Łazienkach I. Ostatecznie w niewyjaśnionych okolicznościach znalazła się na terenie Parku Zdrojowego i w 2010 r. została wydobyta i poddana renowacji. Warto podkreślić, że obiekt jest niezwykle ciężki – waży aż 750 kg! Z pewnością jest to eksponat unikatowy na skalę ogólnopolską.

FOT. MARCIN BORATYN

Fragment wystawy o historii jastrzębskiego uzdrowiska

FOT. MARCIN BORATYN

Panel

Na tak niedużej przestrzeni trudno byłoby pokazać wszystkie pocztówki, zdjęcia i mapy, jakie znajdują się w zbiorach GHM. Wszelkie informacje na temat historii uzdrowiska, najważniejszych postaci oraz kilkudziesięciu obiektów sanatoryjnych umieszczono więc w panelu dotykowym. Treści przygotowano także w językach angielskim i czeskim.

Aranżacja wnętrza pensjonatu

W głębi sali, w sąsiedztwie dużego okna z widokiem na park, znajduje się aranżacja wnętrza dawnego pensjonatu. Centralną część zajmuje stolik i dwa krzesła. Nieco po prawej stoi stylowy barek na kółkach, zaś w kącie dominuje zegar z wahadłem, obok którego można dostrzec kanapę i piękny abażur. Po przeciwległej stronie znajduje się oszklona witryna, w której można zobaczyć zabytkowe butelki, filiżanki, kubki i kielichy. Na witrynie uwagę zwraca gipsowe popiersie księcia Józefa Poniatowskiego, pochodzące z willi „Bożydar”. Obok mebla warto jeszcze zwrócić uwagę na żeliwny, ażurowy kominek.

Na ścianach można zobaczyć oprawione w ramki reprodukcje zdjęć archiwalnych ukazujących zarówno dawne uzdrowisko, jak i rodzinę Witczaków. Wśród nich są wszakże oryginalne pamiątki, jak chociażby portret trójki dzieci dr. Mikołaja Witczaka oraz umieszczony pod szkłem wizerunek Szwajcarki i pijalni wód.

Salę wyposażono w projektor multimedialny i opuszczany ekran, co daje możliwość przeprowadzania zajęć edukacyjnych.

Sala wystawowa, choć zajmuje stosunkowo niewielką powierzchnię, posiada urokliwy klimat i stanowi doskonale miejsce do pogłębienia wiedzy o dawnym jastrzębskim kurorcie.

ANNA LERCH-WÓJCIK

Tradycja, kultura, tożsamość - stała wystawa etnograficzna

23 czerwca 2024 r. w Galerii Historii Miasta otwarto długo wyczekiwaną wystawę stałą o etnografii Jastrzębia. Na nowej ekspozycji zatytułowanej „Tradycja, kultura, tożsamość” zaprezentowano wybrane eksponaty z zakresu codzienności, takie jak: sprzęty i naczynia kuchenne, narzędzia gospodarskie. Inne, to przedmioty związane zarówno ze świętowaniem rodzinnym tutejszej ludności (ślub, codzienna religijność) jak i dorocznym (Wielki Tydzień i Wielkanoc, Boże Narodzenie). Przedmioty opatrzone zostały opisami realiów życia na jastrzębskiej wsi.

Zwiedzający mogą zapoznać się z elementami codziennego ubioru oraz odświętnego stroju ludowego. Na wystawie zaprezentowano ręcznie haftowane, dekoracyjne makatki kuchenne i *szpicki*, czyli szydełkowane elementy zdobiące kredens i toaletkę.

Ekspozycja jest doskonałą okazją, by zapoznać się ze sztuką ludową współczesnych i dawnych twórców, a także rękodziełem (zabawki, plecione naczynia). Ciekawym eksponatem jest drewniana szopka autorstwa jastrzębskiego artysty – Jerzego Soremskiego czy domek dla lalek wykonany w latach 50. XX w. na wzór wnętrza śląskiego domu. Wybrane fotografie, autorstwa jastrzębskich fotografów: Józefa Żaka i Stanisława Sputo, pokazują przemiany jakie zaszły w latach 60. XX w. na jastrzębskiej wsi, która stawała się miastem.

FOT. ANNA LUCZAK

Fragment wystawy etnograficznej

Na wystawie odtworzono fragment śląskiej kuchni z wyposażeniem i charakterystycznym białym *byfyjem*, czyli kredensem, gdzie wyeksponowano porcelanowe i ceramiczne naczynia: filiżanki, talerze i wazy. Inne meble, tworzące klimat dawnej izby, to stół nakryty białym, haftowanym obrusem i krzesła, łóżko z wysoką pierzyną i poduszkami, a także toaletka z dekoracyjną, białą makatką oraz przyborami toaletowymi. Obok łóżka znajduje się tzw. święty ką, czyli domowy ołtarzyk ze świętymi obrazkami oraz pamiątkami rodzinnymi, a także kropielniczka.

FOT. ANNA LERCH-WÓJCIK

Fragment wystawy etnograficznej

Wystawę zaopatrzoneo w multimedia, dzięki którym m.in. można odpocząć przy dźwiękach tradycyjnej wsi oraz posłuchać piosenek ludowych w wykonaniu zespołu folklorystycznego „Jastrzymbioki”. Jest też coś, co najbardziej interesuje najmłodszych zwiedzających - zagadki dźwiękowe, polegające na odgadywaniu odgłosów zwierząt hodowlanych czy dźwięków dobiegających z tradycyjnej kuchni.

Monitor umożliwia także przeglądanie starych fotografii pochodzących z rodzinnych jastrzębskich albumów oraz obszerniejsze opisy śląskiej codzienności i świętowania. Treści są dostępne w językach: polskim, angielskim i czeskim.

Prezentowane na wystawie eksponaty i fotografie z zakresu etnografii zostały pozyskane od mieszkańców Jastrzębia przez ponad 20 lat działalności GHM.

MARCIN BORATYN

Wystawa czasowa „Niezapomniane miejsca Jastrzębia-Zdroju

Planując pierwszą wystawę czasową w nowej siedzibie Galerii Historii Miasta, pracownicy placówki koniecznie chcieli nawiązać do obchodzonego w 2023 r. jubileuszu 60-lecia miasta. Wśród wielu pomysłów największą akceptację zyskała

FOT. MARCIN BORATYN

FOT. MARCIN BORATYN

idea zaprezentowania niezapomnianych, kultowych, wręcz ikonicznych obiektów i miejsc, z którymi jastrzębianie łączą wiele pozytywnych wspomnień.

W trakcie przeprowadzonych dyskusji i wywiadów sporządzono dość obszerną listę, a owe „niezapomniane miejsca” podzielono na takie kategorie jak: usługi i handel, gastronomia, kultura, sport, wypoczynek. W każdej z tych części przedstawiono po kilka lub kilkanaście obiektów, w powszechnie uznawanych za kultowe. Na wystawie zaprezentowano więc takie miejsca jak: OWN, Jar Południowy, Dom Mody „Elegancja”, Dom Handlowy „Merkury”, Górnicze Centrum Kultury, restauracja „Hawana”, hala widowiskowo-sportowa przy ul. Leśnej i wiele, wiele innych.

Zwiedzający mogli zobaczyć unikatowe fotografie, kroniki filmowe, reklamy, plakaty oraz inne przedmioty związane z tymi miejscami. Swego rodzaju atrakcją był również plan miasta z 1983 r., na którym każdy mógł przyczepić karteczkę z nazwą miejsca, które z własnych powodów uznaje za kultowe.

Z okazji wystawy wydano również cztery wzory pocztówek, a także okolicznościowy numer „Trybuny Jastrzębskiej”, w którym opisano najciekawsze obiekty.

Wystawę można było zwiedzać od 24 listopada 2023 r. do 15 kwietnia 2024 r.

KATARZYNA GARDECKA

„Mój czesankowy świat - wystawa prac Stefanii Lachowicz”

To kolejna wystawa w Galerii Historii Miasta ukazująca twórczość artystki związanej z Jastrzębiem-Zdrojem. Na ekspozycji można zobaczyć ponad 70 figurek zwierząt wykonanych techniką filcowania na sucho, broszki a nawet odtworzone stanowisko pracy artystki z niezbędnymi narzędziami i próbkami wełny.

Stefania Lachowicz przez wiele lat zawodowo związana była z Orange Studio Animacji mieszczącym się w Bielsku-Białej, gdzie współtworzyła filmy i seriale. Obecnie rozwija swoją pozazawodową pasję, a jej efekty można podziwiać w GHM. Wystawa prezentuje najbardziej ulubione

FOT. ANNA LERCH-WÓJCIK

FOT. ANNA ŁUCZAK

przez artystę figurki – myszki, psy, koty, konie i ptaki. Odnajdziemy tu także całe scenki, jak choćby ta z pizzerii, gdzie możemy podglądać kucharzy (myszki) w trakcie pracy, czy piracki statek z załogą na pełnym morzu. Oczywiście wszystkie elementy zostały wykonane ręcznie z wielką dbałością o detale.

Ta ogromna precyzja i dbałość o szczegóły została zauważona przez Ogólnopolski Cech Rzemieślników Artystów, który w 2023 r. przyznał Stefanii Lachowicz "Certyfikat Rękodzieła". W 2024 r. została także stypendystką Miasta Jastrzębie-Zdrój w ramach programu propagującego twórczość artystyczną. Dzięki tej dotacji powstała strona internetowa: www.astel-handmade.pl, gdzie m.in. można prześledzić powstawanie wybranych prac, czy zajrzeć do galerii prezentującej figurki.

Wystawa w GHM, która od otwarcia cieszy się niesłabnącym zainteresowaniem i to nie tylko wśród najmłodszych, czynna będzie do 27 września 2024 r.

MARCIN BORATYN

Co pisały gazety o Jastrzębiu w czasach PRL?

W ciągu ponad 20 lat swojej działalności Galeria Historii Miasta wydała wiele pozycji książkowych poświęconych historii naszego miasta. Najnowszą pozycją wydawniczą jest książka pt. „Jastrzębie-Zdrój na łamach prasy w latach 1945-1989” autorstwa Marcina Boratyna i Dariusza Mazura. Promocja odbyła się 1 grudnia ubiegłego roku.

Publikacja została zrealizowana w podobnej konwencji jak „Jastrzębskie uzdrowisko na łamach prasy w latach 1860-1994”, książki wydanej przez wspomnianych autorów w 2021 r. Stanowi ona starannie wyselekcjonowany zbiór artykułów, jakie ukazały się w powojennej prasie. Wyłania się z niego obraz ogromnych przemian, jakie miały miejsce na terenie Jastrzębia i sąsiadujących z nim wsi, które z czasem stały się integralną częścią górniczego miasta. Temat budowy kopalń oraz osiedli zasiedlanych przez dziesiątki tysięcy przybyszów był niezwykle ciekawy dla żurnalistów. Wszak Jastrzębie było jednym wielkim eksperymentem urbanistycznym, architektonicznym, socjologicznym i kulturowym. Rzecz jasna w latach 60. i 70. artykuły emanowały zachwytem nad „wzorcowym miastem socjalistycznym”. Z czasem euforia opadała i częściej pisano o kolejnych problemach, jakie dotyczyły monokulturę górniczą. Wbrew pozorom nie wszystkie artykuły miały wymiar propagandowy. Często poruszano niezliczone perypetie,

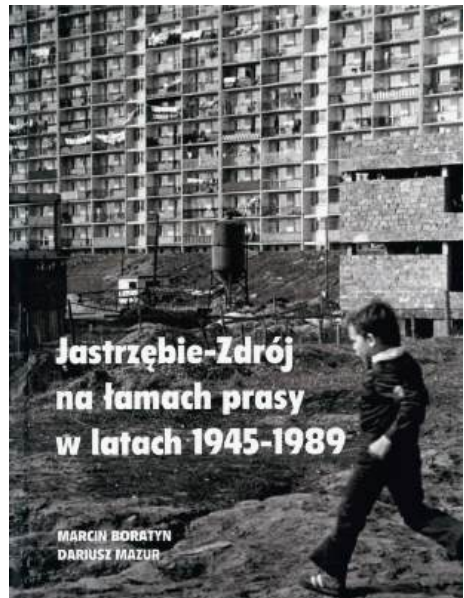

FOT. ANNA ŁUCZAK

Promocja książki

z jakimi borykali się jastrzębscy pionierzy. A ci przecież zmagali się z brakami, kolejkami, fuszerkami czy błotem. Dziś, po kilkudziesięciu latach, można z uśmiechem na twarzy sięgnąć po książkę i przypomnieć sobie, jak żyło się w mieście zbudowanym od podstaw.

Książka zawiera bardzo dużą ilość archiwalnych zdjęć, w większości publikowanych po raz pierwszy. Pochodzą w dużej mierze z prywatnych albumów mieszkańców miasta. Ponadto wykorzystano reklamy i ogłoszenia, jakie kilkadziesiąt lat temu ukazywały się w gazetach. Dzięki nim lepiej możemy poczuć klimat tamtych czasów.

Książkę można zakupić w Galerii Historii Miasta w cenie 40 zł.

„Przystanek Muzeum” - nowa propozycja dla miłośników historii, kultury i tradycji

W styczniu 2024 r. Galeria Historii Miasta rozpoczęła realizację cyklu „Przystanek Muzeum”. Tematem comiesięcznych spotkań są najważniejsze, najciekawsze, ale też mało znane wydarzenia z przeszłości Jastrzębia-Zdroju. Prelegentami i gośćmi zapraszanymi do udziału w projekcie są przedstawiciele środowisk muzealnych, akademickich i naukowych, artystycznych, kolekcjonerzy, pasjonaci, osoby w różny sposób związane z miastem. Dużym atutem „Przystanku Muzeum” jest różnorodność podejmowanych tematów. Dotychczas odbyły się następujące spotkania:

23 stycznia 2024 r. – „Marsz śmierci na ziemi jastrzębskiej”. Prelegent: Marcin Boratyn (GHM)

Tematem pierwszego „Przystanku Muzeum” były tragiczne wydarzenia z końcówki wojny w styczniu 1945 r. Prelegent nakreślił okoliczności Marszu Śmierci oraz przedstawił nieznaną relację świadków wydarzeń. Podczas spotkania obecni byli członkowie rodzin osób, które udzielały pomocy więźniom: Elżbieta Pasztor oraz Janina i Marcin Parzych.

20 lutego 2024 r. – „Sanatorium Górnik we wspomnieniach”. Prelegent: Zuzanna Trojnacka-Dasiak

Tematem spotkania było nieistniejące Sanatorium "Górnik", które spłonęło w niewyjaśnionych okolicznościach w lutym 1994 r. Wspomnienia dotyczące funkcjonowania „Górnika” przywołała Zuzanna Trojnacka-Dasiak (fizjoterapeutka sanatorium). Ciekawe wątki przytoczył także Włodzimierz Pietras, który był ostatnim dyrektorem obiektu w latach 1986-1992 oraz inni pracownicy.

19 marca 2024 r. – „Jarmila Witczak – życie i twórczość”. Prelegent: Katarzyna Gardecka (GHM)

Jarmila Witczak to malarka i pisarka, której życie artystyczne rozkwitło po wyjściu za mąż za Mikołaja Witczaka jr. w 1933 roku. Artystka zmarła w 1976 roku i spoczęła na cmentarzu parafialnym w Zdroju, pozostawiając po sobie niezapomniane dzieła, które inspirują kolejne pokolenia. Podczas spotkania zaprezentowano obrazy artystki należące do jastrzębian.

FOT. ANNA ŁUCZAK

Trzecia edycja „Przystanku Muzeum”

16 kwietnia 2024 r. – „Zero Waste w tradycyjne śląskiej kuchni”. Prelegent: Anna Lerch-Wójcik (GHM)

Podczas spotkania podjęto próbę odpowiedzi na pytania: Czym jest ideologia zero waste? Z czego dawniej wynikała śląska oszczędność? Jakie kroki współcześnie możemy wprowadzić do codziennego życia, żeby nie marnować pożywienia i nie produkować nadmiaru odpadów, by żyć w zgodzie z przyrodą?

21 maja 2024 r. – „Solanka czy węgiel. Co wiemy, a czego nie wiemy o początkach jastrzębskiego uzdrowiska”. Gość spotkania: Dariusz Mazur (badacz historii miasta), prowadzący: Marcin Boratyn (GHM)

Podczas spotkania miłośnicy lokalnej historii mieli kolejną okazję, aby zgłębić fascynujące fakty dotyczące powstawania miejscowego uzdrowiska, m.in.: Czy hrabia Felix von Koenigsdorff słusznie nazywany jest inicjatorem powstania uzdrowiska? Jakie obiekty powstały w pierwszych latach działalności uzdrowiska? Kim byli pierwsi kuracjusze?

25 czerwca 2024 r. – Spotkanie z Piotrem Lasotą, prowadzący: Andrzej Ślakowski
Gościem tej edycji „Przystanku Muzeum” był Piotr Lasota - pochodzący z Jastrzębia-Zdroju autor książki „Cena wyboru. Blizny Wołynia”. Spotkanie odbyło się w otoczeniu wystawy „Moja wielka wołyńska rodzina” i dotyczyło rozmów autora ze społecznościami kresowymi, których wynikiem było napisanie książki fabularnej.

16 lipca 2024 r. – „Henryk Sławik 1894-1944. Górnośląski Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”. Prelegent: dr Tomasz Kurpierz (Oddziałowe Biuro Badań Historycznych IPN w Katowicach)

Podczas spotkania prelegent - autor książki „Henryk Sławik 1894–1944. Biografia socjalisty” przybliżył postać Henryka Sławika – bohatera, który w czasie II wojny światowej ratował życie wielu ludzi, zasługując tym samym na tytuł Sprawiedliwego wśród Narodów Świata. Spotkanie było okazją, aby poznać bliżej historię lokalnego bohatera i zrozumieć, jak wielkie znaczenie miały jego działania w trudnych czasach wojny.

FOT. ANNA ŁUCZAK

Czwarta edycja „Przystanku Muzeum”

KATARZYNA GARDECKA

VIII Piknik w kurorcie - wyborna zabawa w Jastrzębiu-Zdroju

To była wyjątkowa niedziela (26.05), która zgromadziła w Parku Zdrojowym wielu miłośników retro klimatów. Niecodzienną oprawę całego wydarzenia zapewnili artyści ze Stowarzyszenia Rowery Zabytkowe Zabrze, którzy nie tylko zaprezentowali modę z lat 20. i 30., ale także unikalną kolekcję zabytkowych

z okresu międzywojennego. Grupa prezentowała się wyjątkowo klimatycznie i wzbudziła niekłamany i uzasadniony zachwyt uczestników „Pikniku w kurorcie”. Do tańca przygrywał, znany już jastrzębskiej publiczności, zespół Zygi Jazz Band, kultywujący tradycje muzyki nowoorleańskiej. Na zakończenie zgromadzona publiczność miała okazję zobaczyć widowisko muzyczno-teatralne z piosenkami okresu międzywojennego „Powróćmy jak za dawnych lat” w wykonaniu artystów z Těšínského divadla.

Podczas „Pikniku w kurorcie” w całym Parku Zdrojowym można się było natknąć na różnego rodzaju atrakcje. Były konkursy i zabawy w stylu retro, karuzela wiedeńska, pucybut, golibroda, gazeciarz, wystawy tematyczne, liczne atrakcje dla dzieci. Jak zawsze wspaniale prezentowali się aktorzy z Teatru HaCha, którzy odgrywali różne scenki z życia kuracjuszy. Nie mogło zabraknąć konkursu wiedzy historycznej oraz konkursu na najciekawszy strój z epoki, który z roku na rok cieszy się coraz większą popularnością. Każdy chętny mógł także spróbować swoich sił bawiąc się kasynie rozlokowanym na czas imprezy w Domu Zdrojowym.

Bardzo ciekawe atrakcje przygotowali także pracownicy z Miejskiej Biblioteki Publicznej, których można było znaleźć obok inhalatorium. Były gry wielkoformatowe, quiz muzyczny, konkursy, warsztaty, retro zabawy, kiermasz książek. Chętnie odwiedzanym miejscem była profesjonalnie przygotowana pracownia stylu i urody.

Chociaż „VIII Piknik w kurorcie” już za nami, to już dziś zapraszamy do wspólnej zabawy za rok!

FOT. ANNA LUCZAK

FOT. ANNA ŁUCZAK

FOT. ANNA ŁUCZAK

FOT. ANNA ŁUCZAK

Spacer z przewodnikiem po dawnym kurorcie

Z każdym rokiem dzielnica Zdrój nabiera coraz większego blasku stając się turystyczną wizytówką miasta. Goście, zarówno polscy, jak i zagraniczni, odwiedzający Galerię Historii Miasta często podkreślają, że Park Zdrojowy ma niepowtarzalny urok i lubią tu wracać. Można zauważyć, że dostrzegają to również sami mieszkańcy, którzy chętnie przyprowadzają tu swoich bliskich, pragnąc pokazać im to, co w Jastrzębiu najcenniejsze z historycznego punktu widzenia. Aby taka wycieczka była udana, potrzebna jest jeszcze osoba, która opowie o poszczególnych obiektach czy miejscach. Taką pomocą służą pracownicy Galerii Historii Miasta, którzy kilka razy w roku wcielają się w role przewodników i oprowadzają zainteresowanych po dawnym uzdrowisku.

Pomysł wdrożono w 2023 r. i okazał się przysłowiowym strzałem w dziesiątkę! Chętni mieli do wyboru dwie trasy. Jedna zaczynała się obok Domu Zdrojowego i uwzględniała najważniejsze obiekty parkowe, następnie przecinała ul. 1 Maja i wiodła w stronę dawnego Sanatorium im. Piłsudskiego. Początek drugiej trasy miał miejsce obok Galerii Historii Miasta i prowadził wzdłuż ul. 1 Maja aż do dawnego Sanatorium Hutnik. W trakcie spacerów zwiedzający mogli dowiedzieć się wiele ciekawostek dotyczących funkcjonowania uzdrowiska oraz takich obiektów, jak sanatoria, wille, pensjonaty i hotele. Uczestnicy chętnie zadawali pytania, a także dzieli się swoimi wiadomościami oraz spostrzeżeniami.

W 2023 r. zorganizowano 10 spacerów z przewodnikiem. Wzięło w nich udział 198 osób. Pomysł jest również z powodzeniem realizowany w roku bieżącym. Niestabnąca popularność spacerów każe przypuszczać, że będą one kontynuowane również w kolejnych latach.

Tegoroczny plakat zachęcający do skorzystania z oferty spacerów z przewodnikiem

FOT. ANNA ŁUCZAK

Uczestnicy spaceru z przewodnikiem po dawnym uzdrowisku

ANNA LERCH-WÓJCIK

Projekt „Społeczny pamiętnik Jastrzębia-Zdroju”

Zgromadzenie, usystematyzowanie oraz opisanie, a przede wszystkim udostępnienie mieszkańcom zbiorów – oto główne cele projektu „Społeczny pamiętnik Jastrzębia-Zdroju”, który został zrealizowany w ramach programu Narodowego Instytutu Muzealnictwa: Kultura Cyfrowa 2023 we współpracy z Instytutem Dialogu i Dziedzictwa oraz Miejską Biblioteką Publiczną.

Dzięki otrzymanemu dofinansowaniu udało się zdigitalizować ponad 1200 obiektów takich jak: zdjęcia, dokumenty, czasopisma, ale też przedmioty związane z historią miasta i górnictwa. Obiekty pochodzą ze zbiorów MOK, MBP, IDiD i UM. W trosce o jak najwyższą jakość zasoby zostały zdigitalizowane zgodnie z wytycznymi Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych oraz z Katalogiem Dobrych Praktyk Digitalizacji Obiektów Muzealnych wydanym przez Narodowy Instytut i udostępnione na stronie <https://lazniamoszczonica.pl/zbiory/>.

FOT. KATARZYNA GARDECKA

Wykład o historii budowy górniczego miasta w ramach projektu „Społeczny pamiętnik Jastrzębia-Zdroju”

Dodatkowo w ramach projektu odbyły się trzy spotkania, podczas których mieszkańcy Jastrzębia-Zdroju, i nie tylko, mogli porozmawiać o historii miasta i zobaczyć efekty realizowanego projektu. Spotkanie w GHM odbyło się 12 grudnia 2023 r. i dotyczyło historii budowy górniczego miasta: kopalń, bloków i osiedli.

Realizacja projektu zakończyła się w grudniu 2023 r.

Dofinansowanie: 135 000 zł. Całkowita wartość projektu: 180 000 zł.

Projekt „Społeczny pamiętnik Jastrzębia-Zdroju” dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego.

Anna Lerch-Wójcik

ANNA LERCH-WÓJCIK

Projekt „Pod skrzydłami Jastrzębia”

1 maja 2024 r. rozpoczęła się realizacja projektu „Pod skrzydłami Jastrzębia”, którego celem jest rozwój aktywności społecznej oraz zwiększenie akceptacji dla procesu transformacji i zmiany klimatycznej, jaka dzieje się od lat na naszym terenie. W projekcie biorą udział mieszkańcy miasta Jastrzębie-Zdrój, a także mieszkańcy Żor, Mszany, Godowa i Pawłowic (minimum 1200 osób).

FOT. ANNA ŁUCZAK

Uczestnicy warsztatów w ramach projektu „Pod skrzydłami Jastrzębia”

Partnerzy projektu: Stowarzyszenie „EBI” (lider projektu), Miejski Ośrodek Kultury w Jastrzębiu-Zdroju, Miejska Biblioteka Publiczna w Jastrzębiu-Zdroju, Instytut Dziedzictwa i Dialogu – Łaznia Moszczenica oraz Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna.

Galeria Historii Miasta realizuje w projekcie następujące zadania:

- Utworzenie interaktywnej ekspozycji o historii miasta i uzdrowiska oraz prowadzenie warsztatów „Solanka, węgiel i co dalej? – historia Jastrzębia-Zdroju i jego perspektywy na przyszłość”.
- Rozbudowa tematyki etnograficznej o salę poświęconą twórczości jastrzębskich artystów oraz prowadzenie warsztatów „Od śląskiej wsi do wielokulturowego miasta – tożsamość mieszkańców miasta Jastrzębie-Zdrój”.

Zakończenie realizacji projektu przewidziane jest na czerwiec 2026 r.

Dofinansowanie z UE: 6.463.235,82 zł. Całkowita wartość projektu: 7.181.373,14 zł.

Projekt „Pod skrzydłami Jastrzębia” finansowany jest z Unii Europejskiej w ramach Funduszu Sprawiedliwej Transformacji.

Sylwetki jastrzębskich twórców: Stefania Lachowicz

Z wykształcenia jest technikiem chemii, przez wiele lat zawodowo związana ze Studium Animacji Orange z Bielska-Białej. Od 1972 r. mieszka w Jastrzębia-Zdroju.

Urodziła się na ziemiach odzyskanych w Lubaniu, mieszkała w małej wsi – Nowa Karczma, niedaleko Zgorzelca. Gdy miała kilka lat, jej rodzice w poszukiwaniu pracy zdecydowali się na przeprowadzkę na Górny Śląsk. Przez dwa lata mieszkali w Niewiadomiu, później przenieśli się do Jastrzębia-Zdroju.

Od dziecka lubiła rysować, malować, dziergać na drutach, szydełkować, szyć. Podpatrywała mamę, która w domu, na dziewiarskiej maszynie, robiła swetry. Czasami przesiadywała w pracowni krawieckiej swojej ciotki, gdzie „zakopana” wśród przeróżnych szmatek, skrawków kolorowych materiałów szyła ubranka dla lalek. Wtedy do szczęścia nie potrzebowała nic więcej. W szkole podstawowej szyła już ubrania dla siebie – spodnie i bluzki, w średniej uszyła m.in. zimowy płaszcz. Kończąc szkołę wahała się pomiędzy wyborem kierunku plastycznego w Bielsku, a chemicznego w Gliwicach. Wybrała technikum w Gliwicach.

Chemia mnie zakręciła. W szkole miałam świetną nauczycielkę, która specjalnie dla mnie i mojej koleżanki prowadziła kółko chemiczne, przygotowała nas do olimpiady – nawet udało nam się wejść do ścisłego grona laureatów. Myślałam wtedy bardzo pragmatycznie. W Jastrzębiu miała powstać Pollena (przedsiębiorstwo produkujące kosmetyki i środki czystości), z pewnością znalazłabym tam zatrudnienie, a rysować mogłam przecież w wolnej chwili - wspomina.

Po zdanej maturze wróciła do Jastrzębia. W roku szkolnym 1985/86 pracowała w Szkole Podstawowej nr 12 ucząc chemii, ale szybko zdała sobie sprawę, że to nie jest to zawód dla niej. Wyszła za męża, urodziła dwoje dzieci. Aby wspomóc domowy budżet, na odziedziczonej po mamie maszynie, robiła swetry i inne drobiazgi. Wreszcie w lokalnej gazecie znalazła ogłoszenie o naborze na kurs animacji, który organizowany był w Wodzisławiu Śląskim. Złapała bakcyła i zaangażowała się na tyle, że po zdanych teście otrzymała propozycję współpracy z Orange Studio Animacji mieszczącym się w Bielsku-Białej. Studio zostało założone w 1995 r. przez Grzegorza Handzlika, reżysera i producenta, byłego opiekuna artystycznego Hanna Barbera Polska. Obecniymi właścicielami są Barbara i Paweł Pewni. Przez cały okres działalności studio wyprodukowało ponad 700 odcinków

FOT. KATARZYNA GARDECKA

Stefania Lachowicz przy pracy

seriali telewizyjnych i 7 pełnometrażowych kinowych filmów animowanych dla producentów z całego świata.

Pracowałam tam w latach 1998 – 2010 między innym rysując animacje. Miałam swój udział w wyprodukowaniu chociażby animowanego serialu „Tata Lew”, inspirowanego książkami Janosza. Zrealizowanie jednego odcinka bajki, to jest długi i skomplikowany proces, niewyobrażalny nakład pracy, a przecież kiedyś wszystko robiło się ręcznie. W animacji klasycznej na jedną sekundę trzeba wykonać dwanaście rysunków, oczywiście dla jednej postaci. Zajęciem czasochłonnym jest na przykład rysowanie płynącej wody, bo jeśli zrobi się za mało faz, to woda będzie poszarpana, a przecież ma płynąć. Trzeba tych faz zrobić bardzo dużo i muszą być zbliżone do siebie, więc czasami jedna kreska od drugiej nie odstaje nawet na grubość ołówka. Później skończyła się produkcja, była przerwa, więc musiałam sobie znaleźć inną pracę - dodaje.

Zatrudnienie znalazła w cukierni „Jagódka”, gdzie wymyślała autorskie projekty na dekoracje tortów, jak twierdzi świetnie się przy tym bawiąc. Po trzech latach zwolniła się z pracy. Zaczęła wdrażać się w programy komputerowe m.in. Photoshop, dzięki czemu, już jako freelancerka, zajęła się kopiowaniem – czyszczeniem gotowych rysunków. Współpracowała m.in. ze Studiem Virtual Magic przy produkcji pełnometrażowego filmu animowanego dla dzieci „Złote Krople”, czy ze Studiem Filmu Rysunkowego w Bielsku-Białej pracując przy filmie „Gwiazda Kopernika”. Obecnie na zlecenie Orange Studio Animacji współtworzy bajkę

„Orzełek Iggi”, którą reżyseruje Bartek Kędzierski.

Kilka lat temu, szukając odskoczni od pracy, znalazła nowe hobby – zaczęła tworzyć filcowe figurki i lalki, które zachwycają kunsztem wykonania i perfekcyjnym wykończeniem. Wszystkie dodatkowe elementy, jak ubrania, rekwizyty, są w większości wykonane ręcznie np. skórzane buty, kurtki, torebki i paski, wełniane płaszcze i czapki, nawet bujane krzeselko, czy zrobiona z zimnej porcelany fajka. Lalki również wykonane są z filcu, ale powleczone są delikatnym szwajcarskim trykotem. Te, które tworzy Stefania Lachowicz w większości wzorowane są na lalkach waldorfskich. Ich nazwa wzięła się od szkoły powstałej przy fabryce Waldorf w Stuttgarcie, w której uczyły się dzieci robotników. Takie lalki miały pomagać im w rozwijaniu wyobraźni, w budowaniu więzi z naturą. Technika ich wykonania zakłada prostotę, dlatego oczy i usta są zazwyczaj bardzo delikatne.

Już wcześniej zajmowałam się biżuterią sutasz, szylałam poduszki, torby, do dziś szyję ubrania. Słowo nuda nie istnieje w moim słowniku. Jak coś zrobię, a mi nie leży, to będę to poprawiać do skutku. Jestem wymagająca w stosunku do siebie, ale od innych też dużo wymagam. Całe życie robiłam to, co mi się podobało. Jak przedstawiało mi się podobać, to zmieniałam prace – uważam, że to jest przepis na zadowolenie i satysfakcję – nic na siłę – podsumowuje Stefania Lachowicz.

W 2023 r. Ogólnopolski Cech Rzemieślników Artystów potwierdził wysoki poziom artystyczny jej prac, przyznając Stefani Lachowicz „Certyfikat Rękodzieła”.

Wybrane produkcje:

- 1999-2000 serial „Billy the Cat” / animator rysownik
- 2002 serial „Król Maciuś I” / animator rysownik
- 2002-2003 serial „Papa Lowe” / animator rysownik
- 2002-2003 serial „Antije” / animator rysownik
- 2003 serial „Die Mainzel” / animator rysownik
- 2003-2004 serial „Paz” / animator rysownik
- 2004-2006 produkcja kinowa „Snow White” / animator rysownik
- 2006-2007 serial „Dodo” / animator rysownik
- 2006-2007 serial „Król Maciuś I” – seria II / animator rysownik
- 2007-2008 produkcja kinowa „Gwiazda Mikołaja” / animator rysownik
- 2007 serial „Podróże po burzowej chmurze” / animator rysownik i kopista
- 2009-2010 serial „Pamiętnik Przyrodniczy” / animator rysownik
- 2015 produkcja kinowa „Złote krople” / animator rysownik
- 2017 serial „Basia” / animacja i kopiowanie w TB
- 2017 teledysk „Shark song” / animacja w TB
- 2017 serial „Die besten Beerdigungende Welt” / animacja w TB
- 2018 serial „Basia” / animacja klasyczna i kopiowanie w TB
- 2018 serial „Fritzi” / fazowanie animacji klasycznej i kopiowanie w TB
- 2019 „Tymek i Mistrz” / animacja cutaut
- 2019 produkcja kinowa „Kosmiczny wykop” / animacja cutaut
- 2020 serial „Nie z tej Ziemi” / animacja

Jastrzębie-Zdrój w starej reklamie

JASTRZĘBIE-ZDRÓJ

Perła Uzdrowisk Śląskich

Najsilniej radoczyzna solanka jodo-bromowa

Kuracje ryczałtowe już od 123.60 zł.

NOWE ŁAZIENKI PARKOWE, PENSJONAT,
ŁAZIENKI, KOMFORT.

Ulgi dla urzędników.

4983k

Jastrzębie Zdrój

Perła Uzdrowisk Śląskich. Niezwykle wyniki leczenia wszystkich schorzeń reumatycznych. Sezon od 1 maja. Tanie ryczałty.

1670k

JASTRZĘBIE-ZDRÓJ

Perła Uzdrowisk Śląskich

Najsilniej radoczyzna solanka jodo-bromowa

Kuracje Ryczałtowe już od 123.60 zł.

NOWE ŁAZIENKI PARKOWE, PENSJONAT —
ŁAZIENKI, KOMFORT. 1987k

JASTRZĘBIE - PLAŻA

JASTRZĘBIE-ZDRÓJ

Perła Uzdrowisk Śląskich

Najsilniej radoczyzna solanka jodo-bromowa

Kuracje ryczałtowe już od 123.60 zł.

Nowe łazienki parkowe. Ulgi dla urzędników.

TANI SEZON JESIENNY

8722k

Reklamy uzdrowiska w „Ilustrowanym Kurjerze Codziennym” (1938)

Erholungsheim der Baidon-Friedenshütte

Erholungsheim der Baidon-Friedenshütte (Dom wypoczynkowy Huty Baidon-Pokój)

Obiekt, wzniesiony w stylu Bauhaus, oddano do użytku w czerwcu 1939 r. Mogli z niego korzystać pracownicy hut „Baidon” w Katowicach i „Pokój” w Nowym Bytomiu. Sanatorium wyposażono w 60 łóżek oraz 5 wanien do kąpeli solankowych. Podczas II wojny światowej początkowo nadal służył hutnikom, jednak później przekształcono go w szpital wojskowy dla żołnierzy Wehrmachtu. Po zakończeniu wojny funkcjonował tu Dom Wypoczynkowy Kas Chorych Huty Pokój im. Stanisława Skrzyckiego, następnie zaś przeszedł w gestię Funduszu Wczasów Pracowniczych i działał pod nazwą „Hutnik”. W 1963 r. stał się siedzibą Szpitala Miejskiego. W latach 2004-2005 przeprowadzono jego gruntowną modernizację i obecnie mieści Sąd Rejonowy.

Data: ok. 1940. Wydawca: Graphische Kunstanstalt Kettling&Krüger. Wymiary: 9,0x13,9 cm. Poczтівka ze zbiorów GHM (GHM-19-03749).

Bad Königsdorff-Jastrzemb, O.-S.

33441 Graph. Kunstanstalt Kettling & Krüger, Schaalksmühle i. Westf.

